

CİLT 14, SAYI: 13 OCAK 1987

**Türk
sanayicileri
VE
iş adamları
derneği**

görüŖ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) OCAK 1986

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Sakıp Sabancı*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. No. 233/9
Harbiye - İST. Telefon: 146 24 12

Görüşteki yazılar, kaynak olarak TÜSİAD
GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz
kullanılabilir.

GÖRÜŞ'te çıkan imzalı yazılar kişisel görüşleri
yansıtmakta olup mutlaka derneğin görüşü
olarak telakki edilemez.

Basıldığı Yer:
İDE AJANS TİC. LTD. ŞTİ.
Tel: 526 54 60

Bu sayıda;

KDV Sisteminde Geriye Dönüş	4
Dış Borçlar Ve Baker Planı	7
Kalkınma Sürecinde İnsan Unsuru	17
Yeni Teknikler Kullanarak Satışlarınızı Nasıl Arttırabilirsiniz	23
Avrupa Çalışma Yaşamında Yenilikler	26

KDV sisteminde geriye dönüş

5.11.1986 tarih ve 3316 sayılı kanunla normal % 10 olan KDV oranının belli hadler arasında değiştirilmesi yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Bu yetki 24.11.1986 tarih 86/11217 sayılı kararname ile kullanılmış, esas vergi oranı % 12 olarak tesbit edilmiş, ayrıca % (0), % (1) ve % (5) vergi oranına tabi çeşitli maddeler ve hizmetler üç ayrı liste halinde kararnameye eklenmiştir.

Bu listeler, evvelce kaldırılan ihtilhal vergisi ile işletme vergisine ait vergi oranları ve madde tablolarını anımsatmaktadır. Katma Değer Vergisine geçilirken, istihsal vergisi ve işletme vergisinde çeşitli maddelerin değişik vergi oranlarına tabi olmasının mahzurlarının ortadan kaldırılacağı, KDV'nin satış-bedeli üzerinden tek bir oranla alınacağı ileri sürülmüş ve bu husus KDV'nin önemli bir üstünlüğü olarak kanun gerekçesinde özellikle belirtilmiştir.

Gerçekten çeşitli maddelerin değişik vergi oranlarına tabi tutulmasının, madde tarifindeki güçlükler nedeni ile uygula-

mada ihtilaflar yarattığı, kaynakların ekonomik olmayan yönlere tahsisine sebep olduğu, istihsal ve işletme vergilerindeki aksaklıkla sabit olmuştur.

Hal böyle iken, KDV oranları yine çeşitlendirilmiş ve değişik vergi oranlarına tabii madde listeleri ilan edilmiştir. İleri sürülen nedenin, sosyal adaleti, zaruri maddeleri az, lüks maddeleri çok vergilemekle, sağlamak olduğu ifade ediliyor. Eğer sebep bu ise, istihsal vergisi ile işletme vergisinin kaldırılmasına o taktirde hiç gerek yoktu. Kalkan vergilerde bu ayırım ileri aşamalarda vardı ve üstelik vergi hasılatı düşük de bulunmuyordu.

Vergide sosyal adaletin her vergide ve sadece vergi oranlarıyla değil, tüm vergi sistemiyle ve alienk içinde sağlanabileceğini düşünmemiz gerekir. KDV'nin nötr (tarafsız) bir vergi olduğu, servet ve gelir üzerinden alınan vergilerle birlikte oluşacak vergi sisteminin optimal verimliliğini sağlayabileceği unutulmuştur. AET vergi sisteminde, ekonomik ve sosyal amaçlar KDV dışındaki vergiler aracılığıyla sağlanmakta ve KDV mali amaçlı tarafsız bir vergi olarak sistemin bir bütün halinde oturmasını sağlamaktadır.

Bu nedenle, KDV'de oran çeşitlendirilmesine pek rastlanmaz. Yapılsa bile bu son derece kısıtlıdır. Esasen, AET ülkelerinin yüksek oranla vergilediği tütün ve alkol mamülleri, ek vergi ile ülkemizde ayrı vergilenmiştir. Yeniden vergilendirilmek istenen maddeler ek vergilere tabi tutularak, KDV sistemi sarılmayabilirdi.

KDV'de "mal ve hizmet" nev'ine göre değişik vergi oranlarının getirilmesi, bazı malların vergilenmemesi, muafiyet ve istisnaların çeşitlendirilerek arttırılması, bu verginin, Katma Değer Vergisi olmaktan çıkarılarak sevimsiz bir vergi haline getirilmesi demektir. Üstelik yeni eklerin getirisinin götürüsünden fazla olacağı şüphelidir.

Yapılması gereken, KDV'deki istisna ve muafiyetlerin daha da azaltılması suretiyle verginin daha çok yaygınlaştırılması, tek ve basit bir oranın uygulanması, buna mukabil, vergi kontrollerinin daha sistemli bir şekilde yapılmasıdır. Sosyal, ekonomik ve siyasi amaçlar için diğer vergilerin kullanılması, çağdaş maliye ilmine ve bu konudaki deneyimlere daha uygun olacaktır.

Dış borçlar ve Baker planı

ABD Hazine Sekreteri James Baker'in Dünya Bankası ve IMF'nin Seul'deki toplantısında ortaya attığı uluslararası borç sorununun çözümüne ilişkin önerinin üzerinden bir yıl geçmiştir. Acaba, Baker Planının hâlâ işlerliğini koruyan bir model olduğu söylenebilir mi? Yoksa, borç sorununda devam eden açmazın çözümü için yeni formülasyonlara mı gerek duyulmaktadır?

Baker planının temel eksikliği, bugün de varlığını sürdüren, mevcut bunalımı aşma yolunda işbirliğini ve bu yönde de tarafların çıkarlarını güçlendirici pratik araçlardan yoksun oluşudur. Bilindiği gibi, işbirliği konusu yeni değildir. 1985'te yeni olan, uluslararası topluluğun çabalarını 15 ülke üzerinde yoğunlaştırması ve bu ülke grubuna ticari bankalarca 1986-1988 arasında 20 milyar dolar taze para sağlama konusundaki Baker Planı önerisi idi. Ayrıca, Baker Planı aynı dönemde Dünya Bankası ve diğer uluslararası kalkınma

bankaları tarafından açılan kredi hacminin yüzde 50 oranında arttırılması -5.9 milyar dolar yerine 9 milyar dolar- önerisini de getirmiştir.

ABD'nin insiyatifi, açıkça ve koşulsuz olarak sadece Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası finans kurumlarınca onaylanmaktadır. Bu durum, söz konusu kurumların çıkarları açısından anlaşılır bir tutumdur. Baker Planınca bu kuruluşlara verilen önemli rol, orta vadede söz konusu organizasyonların uluslararası finans sistemi içindeki konumlarını daha da güçlendirmeyi amaçlıyordu. Yine de ABD, bu kurumlarda, örneğin Dünya Bankasında büyük oranlı sermaye arttırımına gidilmesine karşı çıkmıştır.

Bugüne değin, Baker Planının amaçlarıyla tutarlı faaliyeti olan kuruluşlar sadece Bretton Woods'un getirdiği kurumlar olmuştur. Örneğin, Baker listesindeki 15 ülkeye Dünya Bankasının 1985'te açtığı yaklaşık 2 milyar dolarlık net kredi hacmi bu yıl 4 milyar dolara çıkacaktır.

Öte yandan, kalkınmakta olan ülkelerde Baker planına karşı genellikle olumsuz bir

teпки vardır. Bu tepki aslında şaşırıcıdır. Çünkü, ABD'nin insiyatifi esas olarak üçüncü dünyanın çıkarlarına uymamakla birlikte bir bütün olarak uluslararası finans sisteminin istikrarını amaçlamaktadır. ABD'nin borçlu ülkelerdeki mevcut sorunların çözümünde katı bir politikanın gerekli olduğu yolundaki resmi görüşünden ilk defa olarak vazgeçmesi, gelişmekte olan ülkeler bakımından (belki de) bir parça ferahlama sağlayacaktır. Seul'den bu yana, yeni kredilere ve "büyümeye yönelik bir düzenleme stratejisi" gereğinden her nasılsa söz edilebilmektedir.

Nihayet, ticari bankaların ABD önerilerine karşı tepkisi ise ikircikli olmuştur. Onların beklentisi, kısmen kendilerinin de sorumlu oldukları borçlu ülkelerin rizikolu durumunu gidermek için dolaylı ya da dolaysız hükümet garantili ve/veya geniş çaplı hükümet kredileri idi. Olayın bir diğer önemli yönü de, Baker planı tarafından önerilen net 20 milyar dolarlık kredinin finansmanını üstlenen ilgili Japon, Avrupa ve ABD bankaları arasındaki faiz uyumsuzluğudur.

Baker Planının uygulanabilirliğinin sınandığı ilk ülke Meksika olmuş ve bu deney,

bankaların Baker Planı zincirinin en zayıf halkaları olduğunu açıklıkla göstermiştir. Baker'in önerilerine yeni bir güç kazandırmak için dünyanın başka yerlerinde acilen belirgin bir başarı gerekmektedir. Bunun gerçekleşeceğinin ise garantisi yoktur.

IMF ve Dünya Bankası önderliğinde 12 milyar doları aşan bir finansman paketi oluşturulmuş ve 1987 sonuna kadar 1.6 milyar doları IMF ve 3.5 milyar doları Dünya Bankası tarafından olmak üzere kredi verilmesi üstlenilmiştir. Böyle bir öneri her iki kurumun kredi politikaları bakımından belirgin bir yumuşama içermektedir. Kurumların kredi işlemini başlatması, 12 milyarlık finansman paketinin kalan 6 milyarlık bölümünü ticari bankaların üstlenmeleri koşuluna bağlanmıştır. Ne var ki, bu talep Ağustos sonunda Londra'da yapılan uluslararası bankalar toplantısında açıkça reddedilmiştir. Esasen, Meksika'nın ABD'ye olan büyük boyutlardaki sermaye akımını nasıl önlemeyi tasarladığı hâlâ açık değilken, bankalar açısından böyle bir tutum da izaha muhtaç değildir. Bu şartlar altında, ilgili taraflar muhtemelen daha uzun bir süre

poker oynamayı sürdüreceklerdir.

Bu durumda, Baker Planının başarsız olduğunu söylemek doğru olur mu? ABD'nin ktmselik, teslimiyet ve çaresizlik duygularıyla dolu üç yıllık bunalımlı dönemden sonra insiyatif kazandığı anımsanırsa, bu soruya evet diyebilmek oldua güç olur. Daha sonra da anlaşılacağı gibi, bu dönemde ABD etkinliğinin sağladığı olumlu psikolojik etkiler azımsanamaz. Bu etkiler, son oniki aydır belli başlı aksaklıklar olmaksızın daha önceki politikayı, "Gemisini kurtaran kaptan" politikasını, sürdürebilmenin niçin mümkün olabileğinin belki de başlıca nedenidir. Bu demektir ki, Baker Planının başlıca amaçlarından en azından birine ulaşılabilmifitir.

Yine de, uluslararası borç bunalımının sona erdiğine dair bir işaret henüz yoktur. Baker'ın işaret ettiği noktalar ve gösterdiği yol doğrudur: Borçlu lkeler için en iyi çözüm borç ödeme sorunlarını aşmaktır. Yani, i yapısal düzenlemeler ve ekonomiye yükü kabul edilebilir makul sınırlar içinde kalmak koşuluyla yabancı sermaye yardımı (yeni yabancı sermaye

akışı) yoluyla ekonomik güçlerini artırmaktır. Bu durum, azalan kişi başına gelir düzeyi, dünya hammadde piyasalarında görülen sürekli depresyon ve mamül ile yarı mamüllerde sanayileşmiş ülkelerdeki korumacılık önlemleri gibi süregelen içsel sorunlarla yansıtılmaktadır.

Dolayısıyla, bazı durumlarda, ikinci iyi çözümü seçmenin dışında bir alternatif belki de yoktur. Bu da, batık kredileri dahi zarar göstermeye imkan verecek ölçüde, sermaye arttırımı ya da yeterli gelir artışı gibi yollarla, borç verenlere —özellikle de ticari bankalara— imkan sağlamak için zaman kazanmaktır.

Eylül ayı sonunda Washington'da yapılan IMF'nin yıllık toplantısında en önemli konulardan biri gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorununu hafifletmeye yönelik Baker Planı idi. Son dört senedir, bu ülkelerin 710 milyar dolara ulaşan orta ve uzun vadeli dış borçları dünya mali sistemini sarsmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde ekonomik gelişmenin yavaş oluşu, gelişmekte olan ülkelerin taleplerinin karşılanmasını güçleştirmiştir.

Baker Planı'nın bugün görülen sonuçları

oldukça ümit kırıcıdır. IMF toplantısında aynı zamanda 100 milyar dolarlık borcunu ödeyebilmesi için Meksika'ya 12 milyar dolarlık ek yardım ele alınmıştır. İlk bakışta Baker Planı amaçlarının hiçbirine ulaşamamıştır. Plana göre gelişmekte olan ülkeler ekonomik gelişmelerini hızlandırmak için yeni uyum sistemi uygulayacaklar, bunun karşılığında da ticari bankalar ve Dünya Bankası gibi çok taraflı kalkınma kurumları 3 sene içinde toplam borcu 430 milyar dolar olan 15 ülkeye 20 milyar dolar kredi açacaklardı. Ancak, bugüne kadar ne hızlı bir ekonomik gelişme kaydedilmiş ne de bu kuruluşlarca yeni kredi sağlanabilmiştir. Hatta, Dünya Bankası yıllık raporuna göre, gelişmekte olan ülkelerde kalkınma hızı 1984'de % 5.4'den 1985'de % 4.3'e inmiştir. Bu düşüşün 1986'da da devam edeceği tahmin edilmektedir. Aynı şekilde, ticari bankaların bu ülkelere açacağı krediler de artacak yerde azalmıştır. Sadece Dünya Bankası'nın yeni kredi taahhütleri 1.8 milyar dolardan bu sene 13.2 milyara yükselmiştir.

Bu gelişmelere karşılık kreditorlerin plana hâlâ ilgi duymalarının nedeni uzun vadeli

bir strateji geliştirme ümidi ve hiçbir plana sahip olmamak yerine elde birşeyler olması isteğidir.

Bu sene, özellikle petrol fiyatlarındaki düşüş, plan kapsamındaki ülkelerin büyük bir kısmının petrol üreticisi olmaları nedeni ile öngörülen rakama varılamamasına neden olmuştur. Petrol fiyatlarındaki gelişmeler sonucu petrol ihracatçısı gelişmekte olan ülkelerin bu sene ihracat kayıpları 30 milyar dolara ulaşmıştır.

Baker Planı'nın gerçek bir uygulaması olarak görülen Meksika ile ilgili bu paket programın başarısı tüm Plan'ın başarısına bağlıdır. Paketin en önemli noktası, büyümeye yönelik reform programı karşılığı uygulanacak olan 1.4 milyar SDR'lik IMF Standby kredisidir. Bu kredi 10-12 milyar dolarlık toplam kredinin verilmesinde hızlandırıcı bir rol oynayacaktır. Ticari bankalardan ise 6 milyar dolarlık ek katkı istenmiştir. Ancak, IMF yetkilileri dahi bu düzenlemenin riskinin fazla olduğunu söylemektedir. Meksika, içinde GATT'a dahil olma ve özelleştirmenin de bulunduğu bir dizi önlemi içeren prog-

ramını belli başlı kreditor bankalara yolaŸtır. Meksika'nın daha yapması gereken çok Ÿey olduğu ve yapısal değişiklikler önermenin uygulamaktan çok daha kolay olduğu öne sürölmektedir. Yeni politikaları uygulamaya koymadan önce politik güçlerin gözönüne alınması ve yurtiçi kamuoyuna bu politikaların herkesin yararına sonuçlar vereceğinin açıklanması gerekmektedir. Gerçekten, IMF politik nedenlerle bütçe açığıının yarıya- rıya azaltılması yönündeki ilk isteğinden vazgeçmiştir. Ayrıca IMF, petrol fiyatı varil başına 9 doların altına düşerse veya büyüme payı % 3-4'den aşağı olursa bir ek finansman sağlama sözü vermiştir.

Bankerler ise Meksika'nın diğer borçlu ölkelere örnek teşkil etmesini istemekte ve IMF'ı bu tip ölkelere karşı çok bonkör davranmakla suçlamaktadırlar. Bu durumda Mr. Baker'ın bankacılığı yeni kredi temin etmede pek harekete geçirebildiği söylenemez. Büyük miktarda kredi artık zor bulunmakta ve bazı bankerler en azından bu konuda yeni fikirler beklemektedirler.

Bankerler daha çok Dünya Bankası tara-

findan yeni ele alınan sektör uyum programlarına baēlı krediler üzerinde durmaktadırlar. Bu krediler tarım, bankacılık, dış ticaret gibi ekonomik sektörlerdeki yapısal reformları finanse etmek için hazırlanmaktadır. Bu krediler reformlar gerçekleştikçe verildiēinden, bankerler bu tip programlara ilgi duymaktadırlar. Öte yandan, petrol fiyatlarındaki düşüşün ergeç sanayileşmiş ülkelerde ekonomik gelişmeyi hızlandıracağı ve dünya ticaret hacmini arttıracacağı, bunun da kısa vadede Baker Planı'na göre gelişmekte olan ülkelerin ekonomik gelişmelerine çok daha fazla katkıda bulunacağı belirtilmektedir.

Kaynak: Financial Times ve Intereconomics.

**1987'de
sanayide başarı koşulları**

ÖMER DİNÇKÖK

**TÜSİAD
Yönetim Kurulu
Başkan Yardımcısı**

1987'DE SANAYİDE BAŞARI KOŞULLARI

Bütün dünya ülkeleri gelişme ve büyüme çabası içinde. Gelişmiş ülkeler hiç durmamacasına gayret göstererek her türlü üstünlüklerini gelişme amacıyla kullanmaya çalışıyorlar. Öte yandan gelişmemiş ülkeler de kendi şartlarına göre bir mücadele içinde. Çoğu kez politik dengesizlikler, yapısal bozukluklar, sosyal problemler, din, ırk, dil farklılıkları bu ülkeleri gelişme çizgisine yaklaştırmıyor. Hatta artık gelişmemiş veya az gelişmiş ülke tabiri yerine bu ülkeler "Üçüncü Dünya Ülkeleri" olarak adlandırılıyor. Bunların tüm çabası bu gerikalmışlık zincirini kırabilmek.

Dünya büyümediği halde, kaynaklar artmadığı halde insanoğlu daha fazla gelişerek refahını ve bireyin ilerlemesini sağlayacak önlemler alıyor. Teknoloji'nin yaptığı aşamalar, elektronik imkânların insan

hayalini zorlayacak yenilikleri kısa süre önce inanılmaz olayları bugün mümkün kılabilir. İnsan tabiatı gereği hep geleceğe dönük olduğu için geçmişi analiz etmekte tembellik ediyor. Bugün uzay yolculukları, okyanusda petrol sondaj platformları, nükleer enerji kullanımı olağan karşılanıyor. Günlük yaşamımızda haberleşme, ulaştırma ve ev alet, gereçlerine de sahip olduğumuz yenilikleri kısa zamanda benimsiyoruz ve olağan olarak değerlendiriyoruz.

Nasıl gezegen sistemini etkileyemez ve dünyanın dönüşünü durduramaz isek dünya nüfusunu oluşturan toplumların hızlı değişen yapısına da engel olamayız. O halde ayak uydurmalıyız. Bu değişen yapıya en kestirme yoldan ulaşabilmemizin çarelerini arayıp seferber olmalıyız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana ne yapıyor? 150 senede çöken dev imparatorluğun yorgun toprakları ve cefakâr halkı bir diriliş mücadelesi veriyor. Temeli olmadan yapılaşma mümkün olmadığını göre Atatürk'ün önderliğinde sağlam temellerini atıyor. Yokları var ediyor. Umudunu halkına bağlamış, demok-

rasiye inanmış, kendine güvenen sağlam aile yapısı ve örnek sosyal özellikleri ile birbirine kenetlenen Türk halkı 64 yıldır bu bütünlüğü yaşıyor.

Azimlidir - çalışırken veya dinlenirken ailesinin, toplumun, halkının umudunu teneffüs ediyor. Gelişmiş ülkeler içinde yerini almak için mevcut şansını en iyi biçimde kullanarak dirsekleri ile kendine yer açmanın gayretini sürdürüyor.

Bugün Çin 37 yıllık merkezi yönetimden sonra, SSCB 70 yıllık ağır işleyen ve rimsiz ekonomik modelden vazgeçmenin çarelerini arıyorlar. Türkiye yönetim biçimini ve ekonomik alandaki uygulamaları ile dünyaya örnek olacak başarılar elde etmiştir. Denetimli liberasyon modeli ile çağdaş Batı Ekonomileri içinde en kısa zamanda yerini alacaktır. Kısa zamanda AET ile sağlanan yaklaşımlar ve olumlu beklentiler gelişme yolunda çok ümit vericidir. Artık Türkiye sahip olduğu potansiyel ve bulunduğu yer itibariyle çağdaş medeniyete lâyık olduğu gelişmişlik seviyesine ulaşacaktır.

Amansız rekabet, korumacılık, işsizlik gibi

sorunlar ekonomiye yeni boyutlar getirmiştir. Daha fazlasını üretmek, daha iyisini üretmek, malzemenin kıymetini bilmek, kuruşu hesap etmek, içe değil dışa satmak, eskiye değil yeniye rağbet etmek iş sahibi ve yöneticinin düsturu haline gelmiştir. Sıkıntılı dönemler iyiyi doğurabilmek içindir. Gelişme çabaları içinde zorlanmadan sonuç alınmaz. "Her külfetin bir nimeti vardır" sözü bunu en iyi biçimde ifade ediyor.

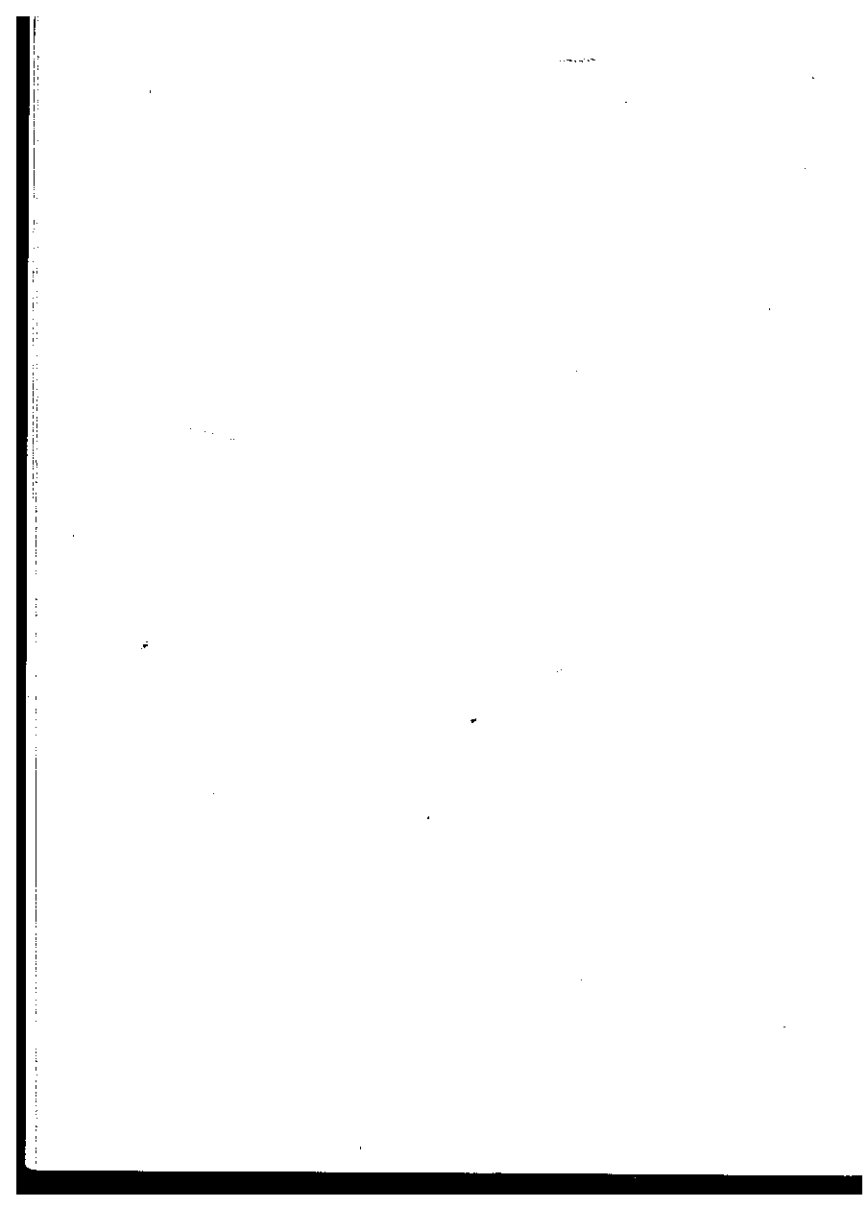
Türk Halkı inanç birliği içinde toplumun geleceği için bugün fedakârlık yapmaktadır. Yarın da fedakârlık yapacaktır. Bu gelişme yolundaki çabaların şartıdır.

Her yıl bir yıl evveline kıyasla daha zordur. Çünkü Türkiye gelişmektedir. Önündeki çözemediği meseleleri ezerek geçmek zorundadır. Arkasında sorun bırakarak ilerlemek isterse o sorunlar ileride çözülemeyecek boyutlarda tekrar karşımıza gelebilir.

Bugün de bütün müspetlerin yanısıra sorunları çözmeliyiz ki yarın ki kuşaklara daha büyük sorunlar yüklenmesin. Hepimizin sorumluluk anlayışı bunu gerekli

kılmaktadır.

1987 yılı birçok meseleye çözüm getireceği gibi geçmişin çözülmemiş bazı sorunlarını da omuzuna alacaktır. İncancımız ve güvenimiz Türk halkının lâayık olduğu atılım ve dayanışmanın bu yıl daha da pekiştirilmesidir.

Kalkınma sürecinde insan unsuru

Kalkınma sürecinde insan unsurunun oynadığı rol çok önemlidir. Bir ülkede yaşayanların ekonomik çabalarının sonucunda ekonomik kalkınmanın gerçekleştiği söylenebilir. Ekonomik kalkınmanın başkaca sihirli formülü yoktur.

Her ülkenin kendine özgü tarihi adetleri, dini ve kültürel geleneği vardır. İşte ekonomik kalkınmayı planlarken bu durumları gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

Bugün en göze çarpan modernleşmenin gerçekleştiği ülke Japonya'dır. Ancak modernleşmeyi batılılaşma anlamına almamak gerekmektedir. Nitekim Japonya'nın geleneksel elemanları da onun gelişme sürecinde mühim bir rol oynamıştır.

Japonya'nın modernleşmesi, 1868 yılında

başlamıştır. Bu tarihte feodal hükümetin yerini alan yeni hükümet özellikle ilkököl eğitime önem vermişti. 1872'de yeni eğitim sistemi uygulanmaya başlandığından Japon halkının esasen yüzde 30'u okuma yazma biliyordu. Eğitimde ağırlık daha ziyade orta dereceli eğitime yönelmiş, yüksek tahsil sınırlandırılmıştı. Yakın zamana gelinceye kadar Japonya'da eğitim piramidinin tabanını ilk ve orta öğretim, tepesini de yüksek öğretim oluşturuyordu.

Ancak 1984 Ağustosunda, Japonya'nın bugünkü gereksinimine cevap vermek üzere yeni bir eğitim sisteminin geliştirilmesine karar verilmiştir.

Japonya 1960'da geliri iki katına çıkarma programına girişmiş ve 10 yılda bunu gerçekleştirmeyi planlamıştı. Amaca 10 yıl yerine 7 yılda ulaşıldı. Bundan cesaret alan Japonya, her yıl yüzde 10 kalkınma hızını 15 yıl süreyle devam ettirecek yeni bir süratli kalkınmaya girişti.

Daha 1950'li yılların sonlarında Japonya, ekonomik kalkınma için, ilim ve teknolojinin teşvikinin ve insan kaynaklarının ge-

liştirilmesinin lüzumuna inanmışlardır. Bugün Japonya, ABD'den daha fazla mühendis yetiştirmektedir.

1961 yılından itibaren, üniversite mezunundan kalifiye işçilere kadar halkı ilmi ve teknolojik sahada yetiştirmek üzere, insan kaynaklarının geliştirilmesi planı hazırlanmıştır.

Ekonomik kalkınmanın sihirli bir formülü yoktur

Bilindiği üzere ekonomi, şirketlerin serbest faaliyetlerine ve piyasa mekanizmasına göre işlemektedir. Bu duruma göre, özel sektör, genellikle sanayide herhangi bir amaca ulaşmak için çekici güç olmalıdır.

Hükümetin görevi, özel sektörün serbestçe hareket edebileceği bir atmosferi yaratmak, karşılaşılabilecek herhangi bir engeli ortadan kaldırmak ve genel yönlendirmeyi göstermektir.

21'nci yüzyılda Japonya'da insan kaynağına etki edecek unsurlara da işaret edersek aşağdaki durumlarla karşılarız.

1) Japonya'da çalışan nüfusun süratle yaşlandıdır. 1960'da 65 ve daha yukarı yaştakiler Japon nüfusunun yüzde 5'i iken, 1985'te bu oran yüzde 10'na yükselmiştir. 2000 yılında da bu oran yüzde 15'e yükselecektir. Diğer sanayileşmiş ülkelerin nisbetinden daha yüksek olacaktır. Ekonomik Planlama Dairesinin araştırmasına göre Japonya'da çalışan nüfusun takriben dörtte biri, 2000 yılında 55 ve daha yukarı yaşta olacaktır. Eğer Japon sanayii bugünkü hayatiyetini koruyacaksa işgücü piyasasında bir ayarlama yapması gerekmektedir.

2) Eğitim seviyesini arttırmak ve kadınları işgücü piyasasına sokmak.

2000 yılında yüksek tahsil yapanların oranı bugünkünün iki katına çıkarılacaktır.

3) Japonya'da uzun ömürlülük oranı artmaktadır. Ayrıca yılda çalışma süresi de azaltılmıştır. 25 yıl önce yılda 2400 saat çalışılırken şimdi bu, yılda 2100 saata indirilmiştir. Ne varki bu süre bile diğer gelişmiş ülkelere oranla yine de yüksektir. Yılda ortalama çalışma süresi ABD'nde 1900 saat, İngiltere'de 1900 saat, Fransa'da 1700 saat, Batı Almanya'da 1600

saattir. Nitekim bu konuda hazırlanan bir raporda Japonya'nın yıllık çalışma saatlerini de diğer sanayileşmiş ülkeler seviyesine getirmesi tavsiye olunmaktadır.

Şimdi biraz da cemiyetin gereksinmeleri ile ekonominin halktan istedikleri arasındaki ilgiden bahsedelim.

Daha önceleri ekonomik kalkınma uzmanları ithalat ikamesinin önemi üzerinde durmuşlardı. Ne varki bu eksperler Kore'nin ve Güney Asya'nın yeni sanayileşmiş ülkelerin başarılarını gördükten sonra bu defa ihracatın teşvik edilmesini övmeye başlamışlardır. Ancak sanayileşmiş ülkelerin koruyucu temayülleri yeni sanayileşmiş ülkeleri güç durumda bırakmaktadır. Bu duruma göre hangisi daha iyidir? Bazı ekonomistlere göre de ithal ikamesi ile ihracatın teşviki karışımı lüzumludur. Bu karışımın oranları ait olduğu ülkenin büyük veya küçüklüğüne, teknolojik seviye, kaynaklara ve diğer unsurlara bağlı bulunmaktadır.

Kalkınma halindeki ülkeler büyük ölçüde sermaye gereksinimi duymaktadır. Japonya böyle bir yardımı seve seve yapmakta-

dır. 1985 yılında uzun vadeli sermaye çıkışı 82.1 milyar dolar ve girişi de 17.3 milyar dolar olmuştur. Bu sermaye yatırımlarının bir kısmının da açlıktan kıvranan Afrika ülkelerine yönlendirilmesi faydalı olacaktır.

Yabancı öğrencilerin Japonya'ya kabul edilmesi de önem taşımaktadır. Bugüne kadar Japonlar daha ziyade diğer sanayileşmiş ülkelerden birşeyler öğrenmişlerdir. Ama artık diğer ülkelerin de Japon tecrübesinden faydalanmaları zamanı gelmiştir.

Birleşmiş Milletlerin yayınladığı istatistiklere göre 1980'de ABD üniversite ve yüksek öğrenim kurumlarında 310.000 yabancı öğrenci, 1982'de Fransa'da 120.000, 1979'da B. Almanya'da 57.000, 1980'de İngiltere'de 53.000 yabancı öğrenci bulunurken, 1982'de bu sayı Japonya'da sadece 8100 kişi idi. Böylece Japonya'nın yabancı talebe sayısının arttırmak için büyük gayret sarfedeceği anlaşılmaktadır.

Yeni teknikler kullanarak satışlarınızı nasıl arttırabilirsiniz?

Yeni buluşları biran önce komisyona çevirmek isteyen satıcıların değişik yollar aramaya başladıkları bu arada çağımıza damgasını vuran bilgi-işlemin sağladığı imkanlardan da istifade ettikleri giderek daha sık görülmektedir.

Bilgisayara geçmeden önce bile, görevleri bütün gün boyunca telefonla tüm bölgeyi tarayarak toptancı, perakendeci ve hanehalklarından oluşan tüketici grubundan randevu almaktan ibaret olan 3 sekreterin 1 yıl içinde 50.000 kişiye ulaşmış, 6 ay içinde 110 kontrat ve 25 imzayı temin edebilmelerindeki başarı ilgiyle karşılanmıştır.

Geleneksel prospektüs yoluyla müşteri arayan ve 25.000 kişiye ulaşan bir firma, 3 ay içinde ancak 6 olumlu cevap almış ve 1 kontrat yapabilmiştir.

Bu yolla şimdiki tüccarlar zamanlarının % 10'unu pazar araştırmalarına vakfetedirler. Eskiden bu oran % 40 idi. Bir satış řefi telefon etme işini çalışanlardan birkaçının eşlerine havale etmeyi dūřunmūřtur. Bu şekilde ev hanımları kocalarının daha fazla kazanmasına katkıda bulunabileceklerdi. Fakat daha sonra bir takım sebeplerden dolayı bundan vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Telefon bu kadar avantajlı ise, tele-iřlem sistemi niye daha fazla olmasın? Satıcı bu yolla bilgisayara gūnūn sipariřlerini girebilirken aynı zamanda patron ve meslekdařlarına mesaj yollayabilecek, mūřterileri deęiřik kriterlere gūre gruplandırıp tūketim eęilimlerini ve ihtiyaçlarını daha iyi analiz edebilecektir. Mesela 40 yařından būyūk, 2 çocuklu, bir Reno 25 model arabaya sahip ve bir evi olan mūřterileri bir araya getirebilir. Bu gruba hangi satıcıların ulařtıęı ve aldıkları sonuçları incelemek mūmkündür.

Öte yandan mağazalarda malların işgal ettikleri yerin optimal bir şekilde dağılımını saptamak için cep bilgisayarlarından yararlanılmaya başlanmıştır bile. Bu şekilde

büyük mağazalarda malların dizininin en fazla satılana en az satılana doğru ve aynı zamanda yer kullanımını en asgari şekilde tutacak sistemler geliştirilmektedir.

Kaynak: L'entreprise

Avrupa çalışma yaşamında yenilikler

10 yıl kadar önce, Batı Avrupalı işçilerin çoğu daha yüksek ücretlerine, çalışma saatlerinin kısaltılmasını tercih etmekteydiler. Ama artık, çalışanların % 60'ı "daha çok çalışmaya daha yüksek ücreti" yeğliyorlar. Fakat bu seçim işçileri çalışma hayatını yeniden düzenlemeleri gerektiği düşüncesinden vazgeçirmiyor. Yeni bir Ortak Pazar araştırması, çalışma günlerinin düzenlenmesiyle Batı Avrupalı 13 milyon işsizini hiç değilse yarısına iş bulabileceğini gösteriyor. Önümüzdeki bir ya da iki yıl içinde Avrupalı sanayi firmalarının yarısı "esnek çalışma saatleri" uygulamayı planlamaktalar. Batı Avrupa'da etkinlikleri giderek azalan sendikalar, bu planları destekliyorlar.

İşsizlik korkusu, esnekliğe yönelten en güçlü motiv oluyor. Daha çok kişi işini yitirmekten korktukça, çalışma düzeninin tekdüzeliğini değiştirmeye yönelik önlemlere daha da açık hale geliyorlar.

Gerçekten, esnek çalışma saatleri işsizliği nasıl etkileyecek? Aslında tüm bu düzenlemelerin cevabı üretimde birim başına işgücü maliyetlerinin yükselmesi veya azalmasına bağlıdır. Eğer "esneklik" aynı ücrette daha az çalışma anlamındaysa, maliyet yükselecektir. Diğer yandan da, eğer işveren çalışma saatlerini üretim ihtiyacına göre düzenleyebiliyorsa, işçi maliyeti düşecek işgücü talebi artacaktır.

"Çalışma saatlerinde direkt indirim" talebi sadece çok inatçı sendikaların gündeminde kalmayı sürdürmektedir. Azalan saatler, istihdam sorununu çözümlenmiştir. İngiltere'de ve İtalya'da hâlâ çalışma süresi 40 saat, Fransa'da 39, Batı Almanya'da 38,5 ve Belçika'da 38 saattir. "35 saate indirim" henüz çok kolay gerçekleşeyeceği benzememektedir. Sadece Batı Almanya'daki güçlü "metal işçileri sendikası" bu konuda direnme kararı almıştır. Sendikalar dışında çalışma süresi düzenlemelerinde en çok üzerinde durulan nokta "bunun üretimi arttıracığı ve giderek artan değişim beklentisini tatmin edeceği" görüşüdür. Batı Avrupa'lı işçilerin % 53'ünün tercihi haftada 5 gün çalışma katı kuralını kırarak, üretim planlarına uy-

gun biçimde, aynı çalışma saatlerini bir aya, hatta yıla yayarak daha esnek uygulamaya yönelmektir. Gece çalışması, Cumartesi çalışması düşüncesi daha çok tepki görmektedir, fakat 10 çalışandan dördü, yıllık çalışma saatlerinin geliri azaltmadan % 5 düşürülebileceği fikrindedir.

Yine de ücretli çalışanların çoğunluğu ayaklarını uzatmaktansa, banka hesaplarını yükseltme yolunu seçmekte, üçte biri ise daha az çalışma saatine (part-time ve tam gün çalışma karşılığı) daha az ücret ödemesini kabul etmektedirler. Ortak Pazar araştırması, kuruluşları haftada 30 saate kadar çıkabilecek part-time çalışma türleri yaratmaya çalışmaktadır. Esnek çalışma saatleri konusunda en güçlü talep Fransa gibi büyük Avrupa ülkelerinden gelmektedir.

Avrupalı işverenler için bu esneklik başka bir yük olmakla birlikte, ancak tüm diğer değişiklikler kadar, istenebilir niteliktedir. En çok arzu edilen istenmeyen işçilerden daha kolay kurtulmak, sürekli çalışma sözleşmeleri yerine belirli süreli işsözleşmeleri yapmaktır. Esnek çalışma saatleri aynı zamanda, işlerinin daha yo-

ğun ve verimli kullanımını ve talepteki bir değişime daha kolay uymayı sağlayabileceği varsayımıyla tercih edilmektedir.

Eğer bu tür yenilikler geniş anlamda uygulanmaya başlanırsa, firmalar gelecek yıldan itibaren iş sayısını yaklaşık % 3'den biraz fazla arttırmayı planlamaktadırlar. Eğer sanayi sektöründe çalışma saatleri yoğun biçimde kuralsızlaştırılacak olursa bile, (4 günlük çalışma haftasını aşan ve her tür part-time işde liberal düzenlemelere gidilmesi) komisyon raporuna göre, Ortak Pazar'da istihdam, üretimde bir azalma olmaksızın % 6 arttırılabilecektir. Ortak Pazar'da çalışan 105 milyon işçi arasına bu durumda 13 milyonluk işsizler ordusunun yarısı katılabilecektir.

Pratikte, "süre esnekliği" hâlâ uygulanmaktan çok tartışılmaktadır. İngiltere'de Sussex Üniversitesi İşgücü Planlaması Enstitüsü; "gerçekte part-time çalışmanın veya süreli çalışmanın kısıtlandığını" söylemektedir. Şirketlerin işleyişi içinde fulltime çalışanlara uygulanması da güçtür. İngiliz işverenleri, konuyu daha dar kapsamda; işgücü maliyetlerini düşürmek" açısından ele almakta, Alman patronlar değişikliğe daha yatkın görünselerde görünen

İngiliz meslektaşlarına oranla gelecek birkaç yıl içinde hafta çalışma saatlerinde daha az değişikliğe gidileceğidir.

Fransa ve İtalya'da çalışma koşullarında tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Fiat, son günlerde büyük Turin fabrikalarında gece vardiyası başlatarak sendika direnişini kırmayı başardı. Olivetti, yüksek teknoloji gerektiren ürünleri için "üretim adaları" kurmayı planlıyor. Bu adalar belirli görevler verilmiş çalışma gruplarından oluşuyor. Bu gruplar işi tamamlama ve tatil sürelerini kendileri sap-tıyorlar.

Fransa'da işverenler sonunda "esneklik" konusunda isteksiz görünen sendikaları ikna etmeyi başarmış görünmekte, Fransız İşverenleri Konfederasyonu "patronat" konunun tüm dünyayı ilgilendirdiğini belirtmektedir. Merlin Gerin, 17.000 işçi çalıştıran elektrik mühendislik firması fabrikasının bir bölümünün kullanımını % 40 arttırmıştır. Çalışanları 4 takıma ayırarak haftada 4 gün (iki grup Pazartesi-Perşembe, diğer iki grup Perşembe-Cumartesi) çalıştırmıştır. Her işçi haftada 36 saat çalışarak, ülkedeki haftalık yasal 39 saatlik çalışma süresinin altında bir süre çalışmış ve gelirinde hiçbir düşüş olmadan üretimi

% 40 arttırmıştır.

ABD ve Avrupa ülkeleri grev açısından kıyaslandığında uzun dönemde karşıt bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Amerika'lı işsizlerin % 10'u 12 aydan daha uzun bir süredir işsiz durumdadırlar. Batı Almanya'da uzun dönem işsizlik oranı % 31'e yükselmektedir. Avrupalı diğer büyük sanayileşmiş ülkelerde bu oran % 40'ın üstüne yükselmektedir. OECD ekonomistleri özellikle gençlik arasındaki işsizliğin önemini vurgulamaktadırlar. Hiç değilse bu noktada Avrupa Amerika'ya üstünlük taşımaktadır. Son derece nitelikli eğitim ve uygulama programları sayesinde Batı Almanya'da gençler arasındaki işsizlik oranı 1985'de % 8.3 ile toplam ortalama % 9,5 altında seyretmektedir.

Amerika'da ve İngiltere'de genç-işsizler oranı toplam işsizler oranının iki misline ulaşmaktadır. (İngiltere'de genç işgücüne özel işe alma kuralları getirilmesine rağmen) en kötü durum İtalya'dadır. Gençler arasında işsizlik oranı ülkenin toplam işsizlik oranının üç misline (% 37.7) eşit bulunmaktadır.

Kaynak: The Economist.